

Návrhy na vytvoření bankovní unie v EU – varianty, realizovatelnost, možné důsledky

Ing. Karel Mráček, CSc.

Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Vědeckopopularizační seminář

Řešení eurokrize: federalizace, nebo rozpad eurozóny?

Brno, 16. listopadu 2012

Projekt byl v období 1. 9. 2009 – 31. 8. 2012 spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky, od 1. 9. 2012 je v rámci udržitelnosti plně financován ze zdrojů NEWTON College, a. s.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KMráček2012

Návrh na zavedení bankovní unie a její 4 pilíře

Zavedení bankovní unie – součást navrhovaných dalších kroků k ještě užší integraci eurozóny, které by podle svých zastánců měly vést k překonání eurokrize.

Navrhovatelé a zastánci versus kritici a odpůrci

- 1. společný evropský bankovní dohled**
- 2. společná pravidla fungování bank**
- 3. společný evropský systém pojištění vkladů**
- 4. společný evropský systém pro řešení krizí**

1. Společný evropský bankovní dohled

- Argumentace Evropské komise
 - ✓ bankovní skupiny v Evropě fungují v podstatě na nadnárodní bázi, *zatímco*
 - ✓ současný bankovní dohled má národní povahu (dohlíží centrální banky členských zemí)
- *tedy na stejném principu by měl fungovat i bankovní dohled, tzn. být rovněž nadnárodní; kompetence dohledu přesunout na ECB*
- Předmětem kritiky ze strany odpůrců
 - ✓ výrazné omezení vlivu národních dohledových orgánů
 - ✓ ECB nebude mít dostatečnou kapacitu pro důslednou kontrolu zhruba šesti tisíc bank působících v Evropě
 - ✓ obavy bankéřů z „vysávání“ kapitálu a likvidity z dceřiných společností mateřskými bankami (ČR, Německo...)

1. Společný evropský bankovní dohled

- Názory na záběr bankovního dohledu ECB se pohybují s ohledem na koncentraci bankovního sektoru v intervalu 20 až 6 000 bank.
- **Zúžit záběr dohledu ECB jen na velké systémově důležité evropské banky (Německo)**

Koncentrace bankovního sektoru v eurozóně

Počet bank podle velikosti	Podíl na celkových aktivech	Podíl na celkových depozitech
20 největších bank	68,6 %	cca 60 %
200 největších bank	více než 95 %	cca 85 %

2. Společná pravidla fungování bank

- nejméně kritizovaný pilíř, nedochází k výraznějším změnám
- většina pravidel pro fungování bank byla již dříve zavedena v souvislosti se zavedením vnitřního trhu pro oblast finančních služeb
 - viz např. *společná pravidla platebního styku, kapitálové přiměřenosti, opatření proti praní špinavých peněz, stejné zdaňování úspor, pravidla v oblasti poskytování spotřebitelských úvěrů, apod.*
- stanovená EBA, Single Rule Book

3. Společný evropský systém pojištění vkladů

- *Nyní* – vklady klientů bank pojištěny u národních fondů pojištění vkladů, klientům zkrachovalé banky v dané zemi je z příslušného národního fondu pojištění vkladů vyplacena náhrada až do výše 100 tisíc eur
- *V návrhu na zavedení bankovní unie* :
 - celý systém centralizovat na úrovni EU a vytvořit jakýsi společný fond pojištění vkladů pro všechny členské země EU;
 - do společného fondu by přispívaly všechny banky působící na vnitřním trhu EU;
 - čerpat by z něho mohly jen ty banky, které by se dostaly do problémů.

Navrhovatelé poukazují na princip solidarity.

A co morální hazard ???

3. Společný evropský systém pojištění vkladů

- Předmětem kritiky ze strany odpůrců
- ✓ případ více krachujících bank v některé z členských zemí EU a nadnárodní fond pojištění vkladů nebude mít dostatek peněžních prostředků – zřejmě by se pak na výplatu klientům krachujících bank musely složit vlády členských zemí bankovní unie a fond dotovat ze svých státních rozpočtů – *cestička k prosazování fiskální unie*
- ✓ do fondu by přispívaly banky ze všech zemí (včetně bezproblémových), ale výplaty z fondu by směřovaly do zemí s problémovými bankami (obvykle se hovoří o jihoevropských zemích eurozóny)
- ✓ Morální hazard vs. princip solidarity (*jak vysvětlit a obhajovat?*)

4. Společný evropský systém pro řešení krizí

- tento pilíř označován i za hlavní důvod prosazování BU
- *Nyní* – bankovní sektor členské země EU, který se dostal do problémů, je zachraňován z fondů EU formou půjček vládě této země; vláda tuto finanční pomoc distribuovala bankám na jejím území, ale s tím negativním efektem, že narůstal veřejný dluh.
- *V návrhu na zavedení bankovní unie :*
 - tuto úlohu převezme Evropský stabilizační mechanismus (Euroval) *nebo ECB* – půjčovat přímo problémovým bankám resp. je rekapitalizovat či provádět jinou formu jejich záchrany, případně zavírat nesolventní banky → argumenty
 - ✓ zabránit, aby záchrana bank v členské zemi neúnosně zvyšovala vládní dluh
 - ✓ silné bankovní skupiny a nutnost posílení role celoevropských institucí → pak ale i jejich dohledu

4. Společný evropský systém pro řešení krizí

- Předmětem kritiky ze strany odpůrců
 - zejména riziko možné podpory morálního hazardu
 - zatím nejsou dohodnuty podmínky půjček bankám z Eurovalu
Navrhovatelé BU – předpokládají, že k odstranění morálního hazardu přispěje právě větší postih manažerů a akcionářů v případě hrozícího krachu banky (postih viníků)
 - půjčky by mohly být poskytovány výměnou za část akcií, čili stávající akcionáři banky by přišli o část svých akcií
 - propouštění vrcholových manažerů problémové banky

Pilíře BU a efektivita opatření

- hlavní kritická linie vůči bankovní unii je založena na poměrně reálné hrozbě toho, že bankovní unie by se stala jen dalším „penězovodem“ ze severu Evropy na její jih (viz zejména koncepce třetího a čtvrtého pilíře)
- rozdílné postoje k bankovní unii, s nimiž se setkáváme v severních a jižních zemích EU
 - zájem Španělska, Portugalska či Itálie o bankovní unii vyplývá z akutní potřeby ozdravit vlastní bankovní systém
 - naopak Německo jako největší přispěvatel do Eurovalu spíše snahy o rychlé spuštění bankovní unie brzdí s tím, že je třeba realizovat potřebné pojistky proti morálnímu hazardu

Problém morálního hazardu

- v celkovém konceptu bankovní unie často konfrontovány *otázky solidarity, a morálního hazardu* ; jak přistupovat k solidaritě, aby nenarůstal morální hazard
- pravidla postihující neodpovědné jednání manažerů a akcionářů problémových bank
- teoretické přístupy k regulaci s důrazem na její vazbu na úroveň morálního hazardu (G. Benston a G. Kaufman)
- regulatorní opatření zvyšující morální hazard
 - *rozšiřování pojištění vkladů, používání bankovní daně bez jakéhokoli vztahu k rizikům, vytváření dodatečných fondů určených k řešení budoucích problémů bank*
- regulatorní opatření snižující morální hazard
 - *kapitálové požadavky zohledňující riziko, nastavené požadavky na likviditu*

Obavy na české straně ze zavedení bankovní unie

Banky v ČR

- zhruba 94 % bank s působností na území ČR je v zahraničním vlastnictví (v naprosté většině dceřiné společnosti velkých zahraničních bank)
- po roce 2000 se banky v ČR finančně stabilizovaly, dlouhodobě ziskové
- vydělaly svým zahraničním vlastníkům na dividendách celkově již více než 180 mld. Kč
- 3 největší banky (ČS, KB, ČSOB) vydělaly pro své zahraniční vlastníky v krizových letech 2008-2010 celkem zhruba 75 mld. Kč; nejvyšší zisky a nejvyšší rentabilita aktiv v rámci nadnárodních finančních skupin, do nichž patří
- finanční zprostředkování – ČR má ze zemí EU nejvyšší podíl vkladů k úvěrům (zhruba se blíží hodnotě 1,4); naprostá většina členských zemí EU má tento podíl obrácený a v průměru za EU jako celek dosahuje podíl přibližně hodnoty 0,8; bankovní sektor ČR byl tedy v posledních letech nezávislý na externím zahraničním financování

Obavy na české straně ze zavedení bankovní unie

Porovnání vybraných ukazatelů největších bank v ČR a jejich mateřských bank (údaje za 1.pololetí 2012)

Banka v ČR	Podíl na bilanční sumě skupiny	Podíl na zisku skupiny
<i>Česká spořitelna</i>	17 % skupiny Erste	27 % skupiny Erste
<i>Komerční banka</i>	2,5 % skupiny Société Générale	29,7 % skupiny Société Générale
<i>ČSOB</i>	13 % skupiny KBC	zisk 7,9 mld. Kč za 1.pololetí 2012, mateřská KBC ve ztrátě 4 mld. Kč (v přepočtu)

Obavy na české straně ze zavedení bankovní unie

- ukazatel kapitálové přiměřenosti – banky v ČR v současné době nemají žádné problémy s novými pravidly Basel III
 - Celková kapitálová přiměřenost bankovního sektoru koncem roku 2010 činila 15,5 % a koncem 1. pololetí 2012 pak dokonce 16,3 %, přičemž u všech bank se její hodnoty pohybovaly nad 10 %. Příznivá struktura regulatorního kapitálu.
- **Z čeho obavy (ČNB)**
 - aby se banky v ČR v podmínkách bankovní unie nestaly pohodlným finančním polštářem pro zahraniční mateřské společnosti; **hrozba možného „vysávání“ peněz**
 - podle české legislativy může ČNB zakázat transakce, které by snížily likviditu tuzemských bank (např. vysoké půjčky do zahraničí)
 - dohled i nad odčerpáváním peněz z bank jinými způsoby, jako např. formou nadhodnocených plateb za služby poskytované v rámci skupiny

Obavy na české straně ze zavedení bankovní unie

- *vrcholoví manažeři tuzemských bank* – nesdílejí takové obavy
 - problém vysávání bank – mediálně nafouklé téma
 - majitelé nechtějí s ohledem na ekonomický zájem v rámci finanční skupiny poškodit svůj úspěšný lokální byznys
 - v případě problémů mateřské banky by ekonomicky výhodnější bylo pro ni přímo prodat prosperující a zdravou dceřinou společnost
 - přílišné finanční oslabení dceřiné společnosti by nebylo zrovna výhodné s ohledem na výnosnost jejího případného prodeje
 - zhruba pětiprocentní podíl bankovních aktiv nových členských zemí na celkových bankovních aktivech EU
 - ALE určitým oslabením pro budoucí vývoj banky může být i celkový poměrně vysoký podíl vyplácených dividend na zisku a ponechání v bilanci jen malé části nerozděleného zisku

Rizika zavedení bankovní unie podle ČNB

- narušení stability a zdraví jednotlivých bank a tím i finanční stability ČR;
- nadřazení a uplatnění principu skupinového zájmu (stahování likvidity a kapitálu, přenos nákazy krize);
- pravomoci a nástroje národního orgánu dohledu v oblasti předcházení a řešení krizí jsou dle návrhů přesunuty více na evropskou úroveň (European Banking Authority – EBA)
- případné zjednodušení převodu dceřiných společností na pobočky (pobočky tvoří nyní zhruba 11 % aktiv z celkové výše bankovních aktiv v ČR)
- zapojení národního systému pojištění vkladů do řešení problémů v jiných státech (cesta k fiskální unii)

Rizika zavedení bankovní unie podle ČNB

- narušení fungujícího národního dohledu ČNB nad bankovním sektorem (v dané souvislosti se poukazuje na to, že v době finanční krize nebylo nutno v ČR vynaložit žádné veřejné prostředky na záchranu bank na rozdíl od jiných evropských zemí)
- oslabení národního vlivu při tvorbě pravidel vnitřního trhu pro finanční sektor;
- nerovné zacházení (trvalá veřejná podpora pro instituce v bankovní unii prostřednictvím ESM);
- celkově navrhované řešení neodpovídá současnému politickému uspořádání v EU (není fiskální unie).

Pozice ČNB k bankovní unii

- **předložený návrh bankovní unie** *není skutečnou odpovědí na problémy eurozóny (neschopnost některých vlád splácet své dluhy, trhy s řadou problémových bank , nedostatky spočívající v samotné podstatě měnové unie)*
- *riziko podpory morálního hazardu*
- *oslabení odpovědnosti národních vlád za dlouhodobou fiskální udržitelnost*
- *neřeší se riziko stahování likvidity a kapitálu ze zdravých dceřiných společností*
- *není zajištěna rovnováha mezi pravomocemi a odpovědnostmi za stabilitu tuzemského bankovního sektoru*

Pozice ČNB k bankovní unii

Česká vláda a ČNB – v podstatě celkově odmítavé stanovisko k zavedení bankovní unie, nebrání se diskusi o bankovní unii a jejích prvcích

- *určité požadavky*
- ✓ poskytování veřejné podpory z ESM by mělo být omezeno pouze na výjimečné a dočasné situace
- ✓ pravidla by měla být předložena jako kompaktní celek (nepostupovat tzv. salámovou metodou)
- ✓ mít i právo rozhodnout se o (ne)sdílení nákladů v EU
- ✓ právo odmítnout přeměnu dceřiné společnosti mateřské banky na její pobočku (vytvoření kontrolní pojistky pro riziko možného odlivu likvidity a kapitálu z banky)

„Bankovní unie optimální měnovou zónu z eurozóny nevytvoří!“

Co závěrem?

- Budeme opět svědky především politického rozhodování?
(jako tomu bylo v případě zavedení jednotné evropské měny)
- **nepodceňovat rozdílnou ekonomické úroveň a heterogenitu jednotlivých členských zemí EU**
- nalézat soulad mezi principem solidarity a morálním hazardem
- vytvářet účinné vztahy bankovní regulace a dohledu v rámci EU
- hlouběji vyjasnit otázky efektivity případné fiskální unie

.....

Děkuji za pozornost

Ing. Karel Mráček, CSc.

mracek@avo.cz

m.: 723 079 137